

РЕЦЕНЗИИ

Tożsamość na styku kultur. Zbiór studiów. Tom 3. = Tapatybė kultūrų sankirtoje. Mokslinių straipsnių rinkinys. T. 3. Lietuvos edukologijos universitetas, Filologijos fakultetas, Lenkų kalbos, kultūros ir didaktikos centras; sudarė ir redagavo Irena Masoīt ir Henrika Sokolovska. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2016, 420 p. ISSN 2335-7061, ISBN 978-609-471-058-2, eISBN 978-609-471-059-9. DOI: <https://doi.org/10.15388/SlavViln.2016.61.10654>

Zbiór studiów *Tożsamość na styku kultur*, opracowany i przygotowany do druku przez Centrum Języka Polskiego, Kultury i Dydaktyki Litewskiego Uniwersytetu Edukologicznego, jest kontynuacją problematyki podejmowanej w dwu wcześniejszych zbiorach (*Tożsamość na styku kultur. Zbiór studiów. Tom 1*, pod red. I. Masojć i R. Naruńca. Vilnius: Edukologija, 2008 oraz *Tożsamość na styku kultur. Zbiór studiów. Tom 2*, pod red. I. Masojć i H. Sokołowskiej. Vilnius: Edukologija, 2011), pogłębiając poszczególne jej aspekty. W sumie ten obszerny tom zawiera 33 opracowania, których autorami są badacze wywodzący się z ośrodków naukowych Litwy, Polski, Niemiec, Czech i Ukrainy, badacze reprezentujący trzy (a właściwie cztery) formacje pokoleniowe oraz zróżnicowane nurty i paradygmaty badawcze. Już ta konstatacja pozwala oceniać powyższą edycję jako dzieło oryginalne, zawierające nowe tematy, treści i ujęcia.

Tom otwiera *Przedmowa*, którego autorami są redaktorzy wydania Irena Masojć i Henryka Sokołowska. W tekście tym przedstawiono problematykę poruszaną w artykułach Autorów zbioru — poszukiwanie wyznaczników tożsamości i rozważań nad istotą wielokulturowości we współczesnym świecie. „Styk kultur” rozumie się tu wieloaspektowo, mając na uwadze nie tylko pogranicza etniczne, lecz również oddziaływanie kultury globalnej, narodowej i lokalnej, kultury wysokiej, popularnej i jej różnych subkultur (s. 9).

Redaktorzy zbioru zaproponowali podział jego zawartości na następujące części tematyczne:

- *Wyrazy tożsamości w poglądach pisarzy i ich twórczości;*
- *Dziedzictwo kulturowe i tradycje w literaturze pogranicza;*
- *Relacje językowe na pograniczu kulturowym;*
- *Dialog międzykulturowy w procesie kształtowania tożsamości;*
- *Debiuty naukowe.*

W obrębie tych części materiał jest dość proporcjonalnie rozmieszczony zarówno pod względem liczby studiów autorskich, jak i ich objętości, co świadczy o trafności

podziału i racjonalizmie kompozycji tomu. Tytuły wydzielonych części tematycznych uwidoczniają interdyscyplinarność opracowanej propozycji edytorskiej. Obejmuje ona problematykę z zakresu literaturoznawstwa, językoznawstwa, kulturoznawstwa i historii. Treści z zakresu tych dyscyplin przewijają się we wszystkich częściach zbioru, chociaż ze zróżnicowaną intensywnością. Należy stwierdzić, że najbardziej interdyscyplinarną częścią jest rozdział IV, podczas gdy części I i II mają pod tym względem wyraźne dominanty — literaturoznawstwo, natomiast część III i V — językoznawstwo. Takie zróżnicowanie treści, tematyki i stosowanych przez autorów metod badawczych świadczy o wielostronności oglądu pojęcia tożsamości.

Część I zawiera studia z zakresu literaturoznawstwa, analizujące sądy twórców na temat tożsamości narodowej, etnicznej i pokoleniowej. Poszczególne prace omawiają twórczość A. Mickiewicza, Cz. Miłosza, J. Iwaszkiewicza (J. Ławski, A. Szawerna-Dyrzka, A. Baranow), problem samoidentyfikacji Nikodema Erazma Iwanowskiego, uwarunkowany wielokulturową tradycją Wielkiego Księstwa Litewskiego (I. Fedorowicz), złożoną świadomość przedstawiciela kultury polskiej — Zygmunta Glogera, który łączył poglądy Oświecenia i romantyzmu (E. Janowska), dorobek najwybitniejszego polskiego cyganologa Jerzego Ficowskiego (P. Borek), ukraińskie i polskie korzenie pisarza rosyjskiego Konstantego Paustowskiego (L. Romaszchenko).

Różnorodne teksty literackie stały się obiektem analizy w części II. Uwaga badacza dotyczy zarówno utworów polskich, jak i litewskich, w których przeplatają się elementy różnych tradycji i kultur pogranicza. Opracowania poruszają tematy współczesnej poezji polskiej Wileńszczyzny i jej kontekst litewski (H. Turkiewicz), tożsamości i dziedzictwa kulturowego widziane oczami “dzieci Gułagu” w zesłaniowej literaturze litewskiej okresu II wojny światowej i powojennej (M. Pokorska-Iwanuik), pieśni pogrzebowych na Wileńszczyźnie (*Dusza z ciała wyleciała...//Siela iš kūno išskrido ...*) (K. Szymicka), litewskiej powieści historycznej (T. Dalecka).

Część III zawiera opracowania z zakresu językoznawstwa, rozpatrujące języki w perspektywie kognitywnej i socjolingwistycznej. Dotyczą one: porównania frazeologizmów z kolokatorem zoonimicznym w języku niemieckim i polskim (H. Burkhardt), polskiej frazeologii i współczesnego użytkownika języka (J. Raclavská, U. Kolberová), nazwom sklepów w Wilnie (B. Dwilewicz), tożsamości społecznej w języku polskiej młodzieży gimnazjalnej (A. Raszevska-Klimas), słownictwu uczniów (występowaniu czasowników w pisanym tekście narracyjnym) (H. Sokołowska), regionalizmom w języku polskich pieśni pogrzebowych na Wileńszczyźnie (I. Masojć), tożsamości językowej katolików na Białorusi (E. Golachowska), współczesnemu stanowi gwar białoruskich na Litwie (L. Plygavka) i in.

W części IV, jak już zaznaczono, prezentowana problematyka jest wielorako zróżnicowana. Dotyczy ona takich kwestii, jak: polonistyki regionalnej wobec problemów z wielo- i międzykulturowością (Z. Budrewicz), nowych mediów w odkrywaniu tożsamości regionalnej (A. Wołodźko), spotkań ludowych kultur europejskich na ziemiach Jana Kochanowskiego (B. Borowska), nowohuckiej tożsamości liminal-

nej (M. Sienko), kulturowego obrazu Wilna i Wileńszczyzny w odbiorze uczniów z Krakowa (D. Łazarska), katolicko-prawosławnej literaturze polemicznej oraz kalendarzowi juliańskiemu w procesie dialogu międzywyznaniowego w dziejach Wielkiego Księstwa Litewskiego (E. Janowska, M. Melnyk) itd.

Na uwagę zasługuje część V tomu, w której znalazły się dwa debiuty naukowe. Oba teksty studenckie ściśle nawiązują do kręgu zagadnień omawianej pozycji. Jeden z nich stanowi próbę porównania na podstawie materiału słownikowego językowego obrazu kobiety w języku polskim i litewskim (L. Szylińska). Inny zaś artykuł dotyczy zagadnień etnolingwistyki i językowego obrazu psa w powieści Władysława Reymonta *Chłopi* (P. Ligocký).

W prezentowanym zbiorze studiów podjęto zatem szerokie *spectrum* zagadnień, ukazujących różne aspekty i spojrzenia na kwestię tożsamości. Ponad trzydzieści studiów dotyczy różnych fragmentów relacji kulturowych, naukowych, literackich i językowych. Niewątpliwie, recenzowany tom stanowi propozycję interesującą poznawczo, oryginalną naukowo i ważną kulturowo.

Miroslaw Dawlewicz

Centrum Polonistyczne

Uniwersytetu Wileńskiego

Maj 2016 r.

E-mail: miroslav.davlevic@flf.vu.lt

*Редколлегия журнала Slavistica Vilnensis
искренне поздравляет
профессора Геннадия Афанасьевича Цыхуна
с юбилеем
и желает долгих лет плодотворной творческой жизни,
успехов, крепкого здоровья!*

